

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1889.

Första Kammaren.

N:o 4.

Torsdagen den 24 januari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet friherre *Palmstierna* aflemnade

dels Kongl. Maj:ts nådiga skrifvelse till Riksdagen om förordnande för en statsrådsledamot att utöfva den befattning med riksdagsärenden, som jemlikt § 46 af riksdagsordningen tillkommer en ledamot af statsrådet;

dels ock Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående skyldighet för enskilde att fullgöra requisitioner för krigsbehof samt att till krigsbruk afstå hästar och fordon;

2:o) med förslag till förordning om åtgärder för skyddande af arbetares lif och helsa i arbetet;

3:o) med förslag till ecklesiastik boställsordning;

4:o) angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägs-anläggningar;

5:o) angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter kyrkovaktaren Gustaf Wilhelm Lundberg;

6:o) angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter förra vaccinatrisen Magdalena Fischer från Umeå; och

7:o) angående försäljning till Örnsköldsviks köping af kronohemmanet 4 $\frac{1}{4}$ seland Norrlungänger n:o 1 i Vesternorrlands län.

Föredrogs och lades till handlingarne Kongl. Maj:ts nådiga skrifvelse till Riksdagen om förordnande af en statsrådsledamot att utöfva den befattning med riksdagsärenden, som jemulikt § 46 af riksdagsordningen tillkommer en ledamot af statsrådet; och skulle underrättelse

om denna nådiga skrifvelses innehåll genom utdrag af protokollet meddelas vederbörande utskott samt de ledamöter, som hafva inseende öfver Riksdagens kansli.

Föredrogos de nyss aflemnade kongl. propositionerna och blefvo dessa, hvar för sig, på begäran bordlagda.

Herr vice talmannen erhöll ordet och yttrade: I anledning af kammarens i går fattade beslut, anhåller jag att få för kammaren uppläsa det tal, med hvilket jag, såsom ordförande för den af kammaren utsedda deputation, hade äran helsa Hans Maj:t Konungen å Hans 61 födelsedag.

Härefter upplästes berörda tal, så lydande:

Riksdagens Första Kammarer anhåller att på denna betydelsefulla dag få till Eders Maj:t frambära uttrycken af sin undersåttliga vördnad och varma lyckönskan. Under den tid Eders Maj:t framlefvat hafva, liksom under de flesta längre perioder i det förflutna, våldsamma skakningar inträffat, men denna tid har också bevitnat en utveckling på nästan alla områden, som förut varit utan exempel. Sverge har under Eders Maj:ts och dess höga företrädares hägn varit förskonadt för de våldsamma skakningarna, men i rikt mått fått sin del af utvecklingen. Tacksamheten därför går af hjertat, och ur dess djup stiger en innerlig önskan, att land och folk ännu länge måtte få glädja sig åt de outtröttliga omsorger Eders Maj:t egnar sitt konungsliga kall.

Justerades protokollen för den 16 och 17 i denna månad.

*Statsverks-
propositionen.*

Föredrogs å nyo Kongl. Maj:ts den 18 innevarande månad bordlagda nådiga proposition till Riksdagen angående statsverkets tillstånd och behof.

Friherre Klinckowström: Herr grefve och talman! Mine herrar! Jag har vanligtvis vid riksdagarnes början, under en följd af år, inlemnad motioner i sammanhang med statsverkspropositionen, innehållande de anmärkningar mot densamma, jag ansett erforderliga för genomförande af nödiga besparingar i statsutgifterna m. m. Vid denna riksdag ämnar jag icke inlemnå någon dylik motion, och anledningen dertill är, att jag har förtroende för den nuvarande regeringen, åtmin-

stone för flertalet af Konungens nuvarande herrar rådgifvare. Jag har ock anledning förmoda, att detta förtroende delas af de med mig i allmänhet liktänkande inom Riksdagen. *Statsverkspropositionen.* (Forts.)

Till bevis derpå komma vi äfven att understödja denna regering, om icke i *alla* hennes anslagsfordringar, så likväl i dem, som vi anse vara rättvisa, billiga och möjliga att med statsverkets för handen varande tillgångar realisera. Men ibland de uti den kongl. propositionen äskade anslag finnas åtskilliga, hvilka, när de framställas på sätt här skett, måst tillbakavisas af Riksdagen, utan att regeringen, som jag hoppas, måtte anse detta såsom bevis på något misstroende mot henne.

Riksdagen bör nemligen besinna, att, utom de anslagspropositioner, Kongl. Maj:t nu lemnat eller kommer att lemna, äfven en stor del af de från alla landsbygder här sammanträffande riksdagsmän lära framkomma med anspråk på anslag; och ehuru visserligen dessa pläga blifva till allra största delen tillbakavisade, finnas likväl bland dem sådana, som icke rättvisligen kunna afslås, och då är det ju äfven nödigt att för dessa sistnämnda några medel finnas reserverade.

Det finnes, mine herrar, i den nu framlagda statsverkspropositionen frågor, hvilka äro af den beskaffenhet, att, oafsedt deras rent finansiella sida, det är mycket tvifvel underkastadt, huruvida vi, såsom svenska folkets ombud, vilja eller kunna bifalla dem i den form de här blifvit framställda.

Bland dessa frågor är det i synnerhet en, som är af den stora vikt och betydelse, att jag för min del hade helst sett, om Kongl. Maj:t hade framställt densamma i en särskild proposition och icke i sammanhang med statsregleringen. I sådant fall skulle jag icke vid detta tillfälle hafva begärt ordet, för att deltaga i den s. k. remissdebatten, hvilken jag förmodar kommer att i dag ega rum.

Denna fråga är nemligen den om vakanssättningen af det indelta kavalleriet och dess ersättande med en värfvad kavalleritrupp. Detta förslag, mine herrar, är, så vidt jag kan bedöma detsamma, både otillfredsställande och lemnar mycket öfrigt att önska. Det är verkligen något svårt för mig att uti ett muntligt yttrande i kammaren här kunna grundligt skärskåda och granska denna fråga. Dertill fordras mera tid och, jag erkänner det villigt, större krafter än jag kan åstadkomma, och troligtvis kommer det utskott, som skall behandla denna högst viktiga fråga, att derät egna den uppmärksamhet, som den i så hög grad förtjenar. Men jag vet också, att den kritik, jag möjligen kan göra mot det ifrågavarande förslaget, och hvilken i åtskilliga fall, jag måste erkänna det, blifver ogynsam för förslaget, skall icke träffa den nuvarande regeringen; ty vi veta ju alla, mine herrar, att detta förslag, om vakanssättning icke endast af kavalleriet utan af hela vår indelta armé, är ett arf från den föregående regeringen, och, om jag minnes rätt, hade Kongl. Maj:t redan vid den s. k. majriksdagen 1887 haft för afsigt att framkomma dermed. Orsaken hvarför det ej skedde är mig obekant.

*Statsverks-
propositionen.*
(Forts.)

Hvad som i början måste frappa en hvar, som med uppmärksamhet genomläser denna kongl. proposition, är, att i olikhet med hvad som förut under många år skett, då regeringen aflemnade propositioner rörande omdaning af försvarsverket, hvarvid naturligtvis den indelta armén spelat en betydlig roll, då det nemligen alltid varit vanligt, och detta med rätta, att en jemförande utredning dessförinnan gjorts, med hänsyn till de fördelar och olägenheter vår indelta trupp eger uti militäriskt afseende, jemförd med Kongl. Maj:ts förslag — en utredning så mycket mera vigtig och nödvändig, som det alltid varit svårt för icke fackmän att eljest förstå så invecklade förslag — vid framläggandet af detta förslag någon dylik utredning ej föregått. Hela förslaget är nemligen affärdadt på, om jag minnes rätt, tjugufyra sidor i statsverkspropositionen, och detta kan jag ej kalla för annat än ett hastverk.

Hvad hafva vi då egentligen att förebrå vår indelta armé? Hvad har den gjort, för att den så utan vidare skall tillintetgöras? Vid läsningen af det kongl. förslaget finner man, att de anmärkningar mot det indelta kavalleriet, hvilka i förslaget gjorts, och hvarför det indelta kavalleriet utdömes, äro följande fyra:

1:o) »att, då de senare årens framsteg inom vapentechnikens område, hvilka satt artilleriet och infanteriet i tillfälle att i hög grad öka sin verkningsförmåga, blott till ringa del kommit kavalleriet till godo, sistnämnda vapen endast genom en omsorgsfullare utbildning af manskapet och förbättring af hästmaterielen kunde bibehålla sin ställning gent emot de förra och sätta sig i stånd att lösa sina allt mer försvårade uppgifter».

Detta återfinnes på pag. 7 i förslaget;

2:o) att »i afseende på den vigtiga bevaknings- och rekognosceringstjensten det indelta rytteriet icke längre kan anses motsvara de anspråk, den nutida krigskonsten ställer på kavallerivapnet».

Se sid. 7 i den kongl. propositionen;

3:o) att olägenheten, af bristande utbildning, »endast kan afljelpas genom en förändrad organisation, i hvilken staten sjelf besörjer rekryteringen och, i den mån tillgångarne medgifva, fastställer tjenstgöringstiden till det för utbildningen lämpligaste måttet».

Återfinnes på pag. 8; samt

4:o) att »under nuvarande förhållanden ej heller hästmaterielen kan hållas i ett skick, som motsvarar tidens fordringar; att den på rusthållarne beroende remonteringen är ojemn, samt att dressyren är brådstörtad och, innan den afslutats samt den unge hästens krafter utvecklats, denne återvänder till rusthållet, för att der vårdas mellan mötena».

Denna anmärkning står att läsa på pag. 9.

Alla dessa anmärkningar, mine herrar, äro af den beskaffenhet, att rättelser i de anmärkta afseendena kunde göras utan att upphäfva indelta armén eller indelta kavalleriet, hvilket här till en början ifrågasatts. Receptet är, om jag så får säga, lika enkelt som anekdoten om Columbi ägg, d. v. s. helt simpelt att taga bort indelningsverkets börda från de skattdragande hemmannen och fördela denna börda på

alla skattskyldiga, som hafva nytta af rikets försvar, men deremot behålla vår indelta armé, som, enligt mitt och mångas förmenande, icke gjort sig förtjent af en så hård medfart som den, hvilken nu ifrågasättes. Jag vill ej vid detta tillfälle å nyo orda om vår indelta armés bragder under de 200 år den existerat. Häfderna lemna tillräckliga bevis derom, och jag har uti en af mig till 1883 års Riksdag ingifven motion ganska vidlyftigt redogjort för dessa bragder, regemente efter regemente, och det är en så lysande krigshistoria, att, så vidt jag känner, icke något annat lands regementen hafva att dertill framvisa något motstycke. I dess ställe har regeringen, för att återkomma till frågan, handlat rakt emot det gamla ordspråk, som säger: man bör ej kasta ut barnet med badvattnet. Regeringen föreslår, att kasta ut barnet, det vill här säga vår indelta armé, och behålla det smutsiga badvattnet, d. v. s. indelningsverkets börda. Det kan jag icke vara med om. Det måste äfven förefalla den oinvigde högst besynnerligt, att regeringen numera, sedan tre eller fyra riksdagar tillbaka, söker i smyg och bitvis framdraga och verkliggöra en arméorganisation, som en gång vid 1883 års riksdag och, så vidt man kan finna, äfven af det svenska folket på i hela landet hållna folkmöten blifvit underkänd. Detta sätt att gå till väga är mycket att beklaga. Nög äro väl svenska folket och svenska Riksdagen värda det förtroende, att af regeringen blifva upplysta om dess planer för en fullständig omdaning af vårt försvarsverk, d. v. s. angående de planer, som innehålla *grunderna* för en dylik omdaning. Då vet Riksdagen hvar man syftar med denna delvisa förändring, och då kunna från början sådana grunder, som icke behöfva upptaga särdeles många ark, diskuteras och afgöras till fromma för förslaget och till upplysning för regeringen. Låt regeringen, om hon vill förstöra vårt indelningsverk, föreslå en *plan*, som innehåller dessa *grunder*, och låt Riksdagen derom afgifva sitt votum.

Bifallas dessa grunder, blifver det lätt att derpå bygga den invecklade detaljorganisation, som kallas försvarsverkets omdaning. Nekar Riksdagen att förstöra den indelta armén, nå väl, då har regeringen det klart för sig, och behöfver ej komma med partiella organisationsförslag, hvilka ofta blifvit förkastade — jag har sjelf dertill varit en icke ringa anledning — just emedan vi icke haft klart för oss regeringens åsikter om det helas omdaning.

En annan anmärkning mot förslaget är den, att det förefaller besynnerligt, att i detta förslag saknas alla utredningar eller yttranden af *sakkunniga myndigheter* rörande detsamma. Eller om dessa myndigheter verkligen skulle hafva afgifvit utlåtanden öfver förslaget, är det besynnerligt, att regeringen icke låtit förslaget åtföljas af dessa yttranden. Vi veta alla att enligt regeringsformens 10 § skola, »innan ärendena hos Konungen i statsrådet föredragas», de, genom nödiga upplysningars inhemtande från vederbörande, af den föredragande beredas.

Jag kan icke af den nu föreliggande statsverkspropositionen finna, att några vederbörande myndigheter blifvit hörda öfver detta förslag, och då man icke fått något officiellt svar på den frågan, nödgas man,

Statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Statsverkspropositionen. om också mot sin vilja, lyssna till hörsagor, och det kan jag säga herrar regeringsledamöter, att dessa hörsagor, från många vederbörande myndigheter, sägas icke hafva utfallit till fördel för denna reorganisation. (Forts.)

Jag vet icke med visshet, om det så förhåller sig, men man måste ibland taga sin tillflykt till hörsagor, då icke regeringen lemnar officiell del af de yttranden, som myndigheterna i förekommande frågor afgifva. Hvarför jag särskildt önskat yttra mig i denna fråga är därför, att den är så betydelsefull och berör ej endast militära förhållanden utan äfven finansiella, ekonomiska, sociala och politiska intressen. Det hade jemväl varit önskligt, att förslaget blifvit beaktadt af regeringen, att jag så må säga, med hänsyn till dessa förhållanden. Ty möjligen hade då förslaget befunnits äfven af regeringen vara för lätt att framläggas för Riksdagen.

Hvad nu först beträffar de *militära* förhållandena, komma nog de flesta af Eder, mine herrar, i håg, att vid 1883 års riksdag framkastades också förslag till omdaning af vårt försvarsverk, hvarmed afsågs, att indelta armén skulle såsom sådan upphöra, och i stället en värfvad stam antagas vid så väl infanteriet som kavalleriet. Detta förslag, som då blef underkändt, var i det fallet bättre än det nu framkomna, att, då det förra upptog såsom tid för repetitionsöfningarne vid infanteriet 42 dygn, upptager det nuvarande endast 20 dygn för kavalleriets repetitionsöfningar. Hvar och en äfven icke militär måste klart inse, att om också knekten eller ryttaren vid 2 års skolor fått militärisk undervisning, måste likväl, om eljest han skall kunna under de öfriga många åren bibehålla i minnet hvad han inhemtat, det fordras mera än 20 dygns repetitionsöfningar med hästar. Det är omöjligt att åstadkomma något på så kort tid, och följden blefve här, lika som vid många andra punkter i detta förslag, en efterskörd af utgifter på budgeten, hvilka vi kanske nu ej kunna föreställa oss. Det blir oss en dyrköpt erfarenhet, om vi derpå ingå.

Vid 1883 års riksdag konsoliderades rekryteringen genom en *garantilag*, som gjorde det möjligt att under alla förhållanden hålla truppen fulltalig, och denna skyldighet ålåg i sista hand kommunerna. Här har icke någon sådan garantilag blifvit föreslagen. Det anser jag också vara en försämring af 1883 års förslag.

Deremot har här tillämpats samma system, som blef tillämpadt vid den nya rekryteringslagen för åtskilliga garnisonsregementen. Jag vill minnas, att det var vid 1885 års riksdag det infördes samt att det sattes i verket från och med den 1 januari 1886.

Jag vet icke, huru många af våra garnisonsregementen blifvit underkastade denna tvångspermittering. Jag tror ej, att det är flera än två artilleriregementen och kronprinsens husarer.

Huru har det nu gått med denna tvångspermittering? Jag var eu fiende mot densamma, då den diskuterades inom denna kammare, och många jemte mig. Beklagligtvis hafva vi i vissa afseenden fått fullständigt rätt uti våra åsikter.

I flera tidningar hafva i denna fråga förekommit uppsatser, hvilka icke blifvit dementerade af vederbörande och således måste anses hafva varit rigtiga. *Statsverkspropositionen.* (Forts.)

Nya Dagligt Allehanda för den 17 december sistlidet år innehåller en artikel, hvaruti bland annat rörande tvångspermitteringen läses följande:

»Men äfven från en annan sida sedd, gifver den s. k. tvångspermitteringen anledning till betänkligheter. Det har nemligen visat sig, att vid de garnisonerade regementen, der denna tvångspermittering, i samband med öfriga »grunder», blifvit genom kongl. brefvet af den 4 december 1885 tillämpad, det ej varit möjligt vidmagthålla den samma, emedan det permitterade manskapet varit urständsat att försörja sig. Kongl. Maj:t har nemligen under den 13 maj 1887 funnit nödigt bestämma, att, derest någon af manskapet, som jemlikt stadgandet under punkt 1 i kongl. brefvet af den 4 december 1885 icke är i ständig tjenstgöring, befinnes urständsat att vare sig genom egen eller vederbörande batteri- eller squadronschefs försorg erhålla för sin utkomst erforderligt arbete, vederbörande regementschef må vara berättigad att, efter noggrann pröfning af de på frågans bedömande inverkan omständigheterna, tillåta, att han må i tjenstgöring inträda, dock utan rättighet till åtnjutande af månadslön.»

Der hafva vi sålunda den praktiska sidan af den så vackra teorien om tvångspermitteringen. Det låter sig sålunda icke göra att derigenom bereda staten någon ekonomisk nytta. Detta har redan visat sig vid de få garnisonsregementen, som redan nu blifvit underkastade dessa nya stadganden, och ännu mera tydligt kommer detta att framträda, då hela vår indelta armé blir på sådant sätt reformerad och då i öfver tio månader årligen mellan 20—30,000 man skola kastas ut, utan tak öfver hufvudet, utan föda och kläder, för att söka försörja sig sjelfva genom arbete kring hela riket. Detta låter troligen sig göra under skördetiden, då arbetskrafter öfverallt äro eftersökta på landsbygden, men säkert är också, att under de långa vintermånaderna komma dessa stackars människor att falla fattigvården till last och att i brist på arbete såsom lösdrivare stryka landsvägarne omkring, till oro för landsbygden litet hvarstades. Mig synes åtminstone ett sådant sätt att behandla sina försvarare icke vara landet värdigt. Utan att vara militär kan en hvar lätt inse, att det sätt, hvarpå staten nu underhåller sin indelta armé, som har husrum och sysselsättes med nyttigt arbete på landsbygden under mellantiderna, då den icke upptages af militäriska öfningar, är vida bättre och nyttigare för landet än ett sådant system, som skulle införas genom tvångspermitteringen. Äfven detta är ett af skälen, hvarför detta system är så förkastligt.

Chefen för landtförsvarsdepartementet hyser för öfrigt sjelf betänkligheter vid att med de ifrågasatta formerna för rekryteringen kunna hålla kavalleriets manskapsstyrka fulltalig. Detta hans yttrande återfinnes å pag. 9 af det statsrådsprotokoll för landtförsvarsärenden,

Statsverks- som finnes den nådiga propositionen angående statsverkets tillstånd och
propositionen. behof bilagdt.

(Forts.)

Herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet framställer der ett resonnement öfver de olika sätt, hvarpå man skulle kunna gå till väga, för att hålla rekryteringen fulltalig, utan att därför så väl legan som rekryteringskostnaden skulle i någon betydligare mån behöfva höjas, och jag betviflar naturligtvis icke att han trott, att detta skulle låta sig göra, eftersom han framlagt ett dylikt förslag. Jag tviflar deremot mycket på, att detta låter sig göra, och vill i det afseendet hänvisa till en redogörelse öfver de verkliga kostnaderna, som lemnas i en sakrik och särdeles väl skrifven artikel rörande kavalleriets ombildning i Nya Dagligt Allehanda för den 5 december 1888; men, som den är ganska lång, vill jag icke nu besvära kammaren med att uppläsa densamma. Så mycket vill jag dock säga, att man der med faktiska siffror visat, att den föreslagna legan och rekryteringskostnaden är allt för lågt tilltagen, och att aflöningen till kavalleristen blifvit satt allt för låg i förhållande till de löner, som nu utbetalas till vanliga arbetare.

Äfven i afseende å lämpligheten af de föreslagna åtgärderna för *hästarnes utackorderande*, hvilket dock är en hörnsten i hela förslaget, synes herr statsrådet och departementschefen hysa sina betänkligheter.

Han drager sjelf i tvifvelsmål möjligheten att för det beräknade priset af 100 kronor per år få de för skolorna obehöfliga hästarne utackorderade under tiden mellan vapenöfningarne. Detta förekommer på sid. 11 i statsrådsprotokollet. Denna tvekan är så stor, att han för denna utackordering föreslår trenne olika system. Antingen vill han införa det vid kronprinsens husarregemente tillämpade, hvilket återfinnes å sidd. 11 och 12, eller det för österrikiska landtvärnsrytteriet använda, som upptages å sid. 12. Dertill föreslår han slutligen, såsom ett tredje sätt för kavallerihästarnes underhåll mellan öfningarne, att inrätta hästdepôter å statens utarrenderade egendomar för de hästar, åt hvilka nöjaktig utackordering icke kunnat beredas, hvilket förslag finnes angifvet å pag. 14 af oftanämnda statsrådsprotokoll.

Detta visar tydligt, att herr departementschefen sjelf tviflar på ofelbarheten af det förslag han framburit, nemligen ett system för utackorderingen af hästarne, på sätt det sedan den 1 januari 1886 tillämpats vid kronprinsens husarregemente.

Hvad säger nu erfarenheten rörande denna utackordering, så vidt man kunnat förvärfva någon sådan genom utackorderingen af hästarne vid kronprinsens husarregemente?

Äfven i detta hänseende finnes en ganska beaktansvärd artikel i en tidning, nemligen i »Vårt Land» för den 17 december 1888, der det bland annat säges:

»Med kavalleriets ombildning följer en utackordering af dess hästar mellan repetitionsöfningarna. I detta afseende synes ej heller tillräcklig erfarenhet hafva inhämtats att bygga på för en utackordering i större skala. Det första försöket hade en olycklig utgång. Af 142 utackor-

derade hästar vid kronprinsens husarregemente (1886—1887) återkommo endast 66 utan anmärkning. Ett par hade störtat, andra hade vanvårdats och blifvit utmagrade, ett tretotal hade blifvit styfva i bogarne, ett tiotal hade fått senklapp, somliga voro skadade af seldon, andra hade spatt, öfverben och knäskador o. s. v. När sådant kan hända i det kavalleristiska Skåne, huru skall det då gå i Småland, Upland och Nerike?! Den hittills vunna erfarenheten är just icke uppmuntrande.» etc.

*Statsverks-
propositionen.*
(Fortz.)

Vi se deraf att det system, som här nu förordats af regeringen, lemnat så sorgliga resultat, att jag beklagar den nya kavalleritrupp, som skall vara beridet med ett dylikt hästmateriel. Det måste alltid blifva mycket svårt, om icke rent af omöjligt, att i aflägsnare bygder, der hemmanen ligga spridda långt från hvarandra, kunna utöfva någon kontroll öfver det sätt, hvarpå hemmansegarne, som mottaga dylika kavallerihästar till utfodring, begagna djuren. Det är visserligen föreskrifvet, att sådana hästar endast få begagnas till ridt eller lättare körslor, men hvar är väl gränsen för sådan lättare körning? Hvad den ena myndigheten kallar svårare körning, anser den andra för lättare sådan, och att utöfva någon kontroll härutinnan anser jag för öfrigt vara alldeles omöjligt. Följden häraf blifver säkerligen också, att nästan hela hästmaterialet, då det kommer fram till öfningarne, är odugligt och detta vore ju sorgligt, ty dertill anser jag det vara alltför dyrbart.

Hvad nu beträffar det föreslagna nya kavalleriets *stündiga stamtrupp*, d. v. s. den del af kavalleriet, som skall vara beredd att vid hastig mobilisering genast utrycka och göra tjenst, huru ser den ut enligt det nya förslaget? Jo, den är i styrka betydligt underlägsen vårt nuvarande kavalleri. Denna stamtrupp skulle komma att utgöras af lifgardet till häst, 300 man, samt skolskvadronerna, 1,395 man, eller tillhoppa 1,695 man kavalleri i ledet, hvilket sålunda skulle blifva hela den styrka man kunde påräkna vid en hastig mobilisering, om den behöfdes för den inre ordningens upprätthållande någonstädes i landet från Haparanda till Ystad.

Man behöfver icke vara militär för att inse, huru svag, för att icke rent af säga otillräcklig, en sådan kavalleristyrka måste vara, i synnerhet som den ju är fördelad på tre depåer: Stockholm, Helsingborg och Malmö.

Myndigheterna på landsbygden och i landsorterna hafva på de flesta ställen snart sagdt ingen hjälp att påräkna af detta kavalleri, hvars uppgift, Gud vare lof, för Sverige oftast torde blifva att biträda vid den inre ordningens upprätthållande. Att hastigt mobilisera en större kavalleristyrka, hvilket ju kan vara nödvändigt för att möta en oförväntadt anfallande fiende eller för större oroligheters undertryckande, blir deremot alldeles omöjligt. Om man nemligen tänker på, att den tvångspermitterade styrkan går ut öfver hela landet, för att skaffa sig arbetsförtjenst, och att hästarne äro utackorderade öfver stora vidder, huru skall det då vara möjligt att i hast mobilisera större styrka än dessa 1,695 man?

Statsverks-
propositionen.
(Forts.)

En annan omständighet, som gör förslaget antagande betänkligt åtminstone för mig, är att det skulle fordras en *öfvergångstid* af minst 24 år, sedan det blifvit satt i verket, innan det blefve fullt färdigt, sådant man tänkt att det borde vara, och detta gör att jag tvekar att tro att Riksdagen skall bifalla detsamma. — Detta är nemligen en allt för lång öfvergångstid, och under densamma skulle, såsom jag förut nämnt, kavalleriet utan tvifvel blifva ännu sämre och svagare än förslaget reformerade kavalleri uppgifver, när det blifvit komplett.

Förutom dessa anmärkningar mot förslaget ur rent militärisk synpunkt, hvilka jag vågar tro äro tillräckligt stora att göra detsamma oantagligt, finnas äfven i andra rummet några *finansiella* och *ekonomiska* förhållanden, som förslaget ovilkorligen berör och hvilka äro af den vikt, att jag nu icke med tystnad kan helt och hållet förbigå dem.

Förslaget har nemligen, efter hvad jag förmodar, för att blifva aptitligt i Riksdagens ögon, blifvit till den grad nedprutadt att till och med jag, som dock är känd såsom en stor rikshushållare, tvekar att gå in på dessa nedsättningar, emedan de i många fall måste skadligt inverka på kavalleriets duglighet.

Sålunda har förslagsställaren nedprutat manskapets styrka i ledet med 106 man, såsom synes i bilagan sid. 7. Vidare äro priset för utackordering af hästar, 100 kronor årligen, äfvensom manskapets lega och rekryteringskostnaden, för lågt beräknade.

På samma sätt underhållskostnaden för manskapet, som beräknats till endast 55 öre per dag. Jag tviflar mycket på att den kan för detta pris åstadkommas.

I detta hänseende hafva Riksdagens revisorer uppgjort beräkningar under vissa revisionsperioder, hvarförutom upplysningar lemnats från arméförvaltningen. Oaktadt jag icke haft tillgång till de sista uppgifterna, visar det sig dock att denna beräkning af 55 öre per dag är allt för låg, ty enligt 1882 års arméorganisationsförslag, dervid mycket detaljerade beräkningar blifvit uppgjorda, uppgick stamtruppens dagportion med bröd till $61\frac{1}{4}$ öre och beväringmanskapets till $56\frac{3}{4}$ öre, eller i medeltal för båda truppslagen till 59 öre. — Om det är en sanning, såsom många påstå, att lifsmedelsprisen nu betydligt ökats mot hvad de voro under denna frihandels mest glänsande period, måste herrarne inse det vara alldeles för lågt att beräkna manskapets dagportion till endast 55 öre.

Man tycker visserligen, att ett eller annat öre icke är något att tala om, men, då man tänker på massan af manskap och årets 365 dagar, är det ingen obetydlighet och därför har jag tagit mig friheten fästa uppmärksamheten härpå.

Vidare hafva volontärer i nummer genom det nya förslaget borttagits, kostnaderna för spel, underofficerare och korporaler nedsatts till lika belopp som för de menige, såsom synes å sid. 29, all pensionsrätt för manskapet blifvit borttagen och en mängd mindre utgifter icke upptagits i kostnadsberäkningen, såsom departementschefen sjelf säger å sid. 23, och härigenom har nedprutningen kunnat ske.

För kasernbyggnader saknas alla uppgifter och kostnadsberäkningar, såsom jag förmodar af den grund, att man icke ämnar lemna det nya kavalleriet andra kasernetablissemment än de skolsqvadronskaserner, som nu finnas. Detta är icke klart uttaladt, men jag hemställer, huru det skulle gå, om en del af det permitterade manskapet måste mobiliseras och inträda i tienstgöring under vintermånaderna? Då skola de väl hafva någon bostad. Säkerligen komma därför nya kaserner att behövas, och hvad sådana kosta, derom hafva vi fått ett begrepp genom de två nyuppförda gardeskasernerna här i staden.

Genom dessa nedprutningar, som alla gått i den riktning, att göra truppen mindre duglig för sitt ändamål, hafva årskostnaden för en man i ledet, hvartill sedermera komma befälets aflöning och kostnaderna för kaserner, nedgått till 967 kronor.

Vid alla föregående arméorganisationer hafva alltid vidlyftiga kalkyler uppgjorts öfver kostnaderna, och i jemförelse med dem tror jag den nu uppgjorda kalkylen är allt för lågt beräknad.

Såsom jag förut nämnt, är detta förslag sannolikt endast en början jemväl till infanteriets reorganisation och rothållets sättande på vakans, på samma sätt som nu blifvit föreslaget för kavalleriet.

Om jag misstager mig i denna åsigt, är det förlåtligt, men jag tror att detta är regeringens innersta afsigt för framtiden. Det är så mycket ursäktligare, om jag bedrager mig härutinnan, som regeringen icke låtit Riksdagen officielt veta, hvart hon vill komma med omdaningen af försvarsverket i dess helhet. — Har jag deremot haft rätt i min förmodan, och dessa rothållare sålunda också komma att betala en fixerad vakansafgift för år, så blir den sannolika följden deraf, att den fortsatta afskrifningen af grundskatternas och indelningsverkets börda kommer att försenas och till och med möjligtvis helt och hållet afstanna, hvilket jag skulle högeligen beklaga, då jag är en stor ifrare för afskaffandet af dessa sekelgamla orättvisor, såsom en konungens högste embetsman en gång på detta rum yttrade sig om dessa grundskatter.

Man har sagt att herrar skåningar, hvilka nu hafva en ofantlig rustningsbörda på sin jord mot obetydlig ersättning därför, med all magt skulle söka att få detta förslag igenom, för att sålunda få utgifterna för rustningen en gång för alla fixerad, men jag tror att de böra se sig väl före och noga betänka sig, innan de gå in på ett sådant förslag som detta.

Ty nog är det bättre, att rusthållarne erhålla ersättning och blifva befriade från detta onus liksom rothållarne — det är dit också jag sträfvat — men därför bör man icke förderfva vår indelta armé. Om skåningarne icke förena sig med mellersta Sveriges rust- och rothållare i dessa frågor, så tror jag ingen kan komma till rätta med sina önsningar, men förena de sig, skola de förmå allt. Det är visserligen sant, att detta är en verklig vakanssättning af indelningsverket och dess utgörande mot betalning, men jag kan icke se, att förslaget redogör för den skilnad, som finnes mellan *effektiva* och *vakanta* rusthåll. Det är

Statsverks- dock en ganska stor skilnad i afgifterna för dessa båda olika naturer
propositionen. af rustning, och skola de betala samma summa, så tror jag, att man
(Forts.) gör endera slaget af rusthållare mycket orätt.

Slutligen berör detta förslag äfven några *samhälleliga* och *politiska* förhållanden, som jag önskade påpeka innan jag slutar detta yttrande. Jag har förut talat om de svårigheter och det verkligt odrägliga tillstånd, som kanske uppkommer, när vi få vår indelta armé satt på vakans, och rekryterna, såsom förut kavalleriets, komma att köras ut efter två års tjenstetid och sedan lemnas åt sig sjelfva och få söka föda sig hvar de kunna. Att detta skall förorsaka mycken oro för öfrige arbetare och äfven för andra fredliga medborgare i bygderna, det säger sig sjelf.

För en hastig mobilisering, för upprätthållande af den inre ordningen, kommer den nya föreslagna organisationen att lemna mycket öfrigt att önska och kommer att stå betydligt efter hvad som nu är fallet med den indelta armén.

Såsom herrarne veta har under senare tider, i synnerhet i Norrland, den väpnade styrkan behöft inträda för ordningens upprätthållande. Den senaste upplysningen derutinnan är af december månad 1888, då arbetareoroligheter uppstått i Gellivara. På fredagsmiddagen afgick telegram till länsstyrelsen, att de oroliga samlats och lefde som vildar. På fredagskvällen utgick mobiliseringsorder till en del af Norrbottens fältjägarcorps, hvars chef är öfverste Oxehufvud, och lördagen på middagen, efter nio timmar, var hela den mobiliseringen, bestående af 40 man och befäl, färdig att skickas upp till Gellivara och qväfva den oro, som visat sig börja utbryta derstädes. Klockan 2 på lördagsmiddagen fick militären tåga ut och på söndagskvällen hade denna ringa styrka, blott bestående af 40 man, men i tid mobiliserad, i tid använd, lyckats qväfva den oro och början till oordningar, som kunnat hafva haft betänkliga följder för den kringboende befolkningen. Detta är ett af de mest lysande exempel på huru nyttig vår indelta armé kan vara, när den behöfves för den inre ordningens upprätthållande. Jag tviflar på, att någon annan organisation kan så verkställa detta. Äfven det är i socialt hänseende icke att förbise.

Förslaget förordar vidare att sätta de för kavalleriet erforderliga kostnader såsom reservationsanslag på hufvudtitelns ordinarie statsreglering. Ja, jag är en stor vän af svenska folkets magt såsom statsmagt, men jag är en ännu större vän af svensk lagbunden konungamagt, och, mine herrar, här har blifvit framställt *ett förslag*, som kan hafva de ödesdigraste följder för landet och regeringen, ty det är ju klart att ett anslag på ordinarie stat blifver liksom hvarje annat anslag inom statsregleringen helt enkelt underkastadt Riksdagens majoritets godtycke och bestämmande. Detta gifver sig till känna i de allmännaste fall, der anslagsfrågor komma före, synnerligast i dem, der gemensam votering eger rum. Då skulle en oppositionel Riksdag kunna nedsätta eller stryka detta anslag, och huru går det då med stamtruppen och krigsmagten? När regeringen är nog obetänksam att föreslå, att detta

anslag sättes på riksstaten, detta anslag, hvarpå hela vår stamtrupp beror, huru skall det gå då? Vi borde tvärtom omgärda detta förslag minst med civillags natur. Det borde icke kunna förändras utan Riksdags och konungs sammanstående beslut. Här har gjorts ett ganska stort misstag i afseende å detta förslag och jag hoppas, att det icke vinner bifall på det sätt här föreslagits.

*Statsverks-
propositionen.*
(Forts.)

Till sist ber jag att få nämna, att jag är en stor vän af den lagbundna konungamagten i Sverige och jag önskar af hjertat, att den måtte bibehållas genom sekler, ty jag tror, att den är nyttig och den enda lyckobringande statsform för landet, men då bör den äfven hafva till sitt stöd en armé, på hvilken den under alla förhållanden kan fullkomligt lita, och i det fallet, mine herrar, tror jag att intet land kan uppvisa en sådan armé, som till den grad är pligttrogen som vår svenska indelta armé. Det må vara, att man taxerar mig mera rojalistisk än konungen sjelf, det hindrar icke, att jag skulle beklaga den svenska konungamagten, om vår indelta armé blefve söndersliten och tillintetgjord.

På grund af hvad jag anfört får jag yrka afslag på Kongl. Maj:ts förslag och anhåller att mitt yttrande må medfölja den kongl. propositionen till vederbörande utskott.

Herr statsrådet friherre Palmstierna: Jag skall naturligtvis icke ingå i bemötande af alla de anmärkningar, som här blifvit gjorda emot den kongl. propositionen. Jag väntar dermed till dess den egentliga behandlingen af dessa frågor förekommer inom kammaren. Det finnes dock en del uppgifter, hvilka icke äro angifna i den kongl. propositionen, men som här blifvit berörda och som jag därför anser mig böra försöka att nu framlägga såsom ett slags komplettering af densamma. Det kan likväl hända, att jag derunder kommer att beröra ett eller annat, som äfven står i den kongl. propositionen.

Till en början ber jag då att få erinra, att en hel del uppgifter här ansetts vara fullt korrekta, jag vill icke säga autentiska, därför att de hemtats ur tidningsartiklar, som icke dementerats. Ja, icke kommer jag att dementera några tidningsartiklar, så att det blifver nog flera uppgifter, som på det sättet komma att få vitsord.

En annan anmärkning har varit den, att reservationsanslaget skulle vara allt för mycket beroende på en vexlande majoritet. I det fallet ber jag att få hänvisa till sid. 31 fjerde hufvudtiteln i den kongl. propositionen, der det heter: »vakanssättningen skall fortfa, så länge anslaget anvisas och Kongl. Maj:t bibehålles vid rättigheten att, för genomförande af kavalleriets nya organisation, förfoga öfver inflytande vakansafgifter eller ett deremot svarande belopp». Om dessa vakansafgifter icke inflyta, så gå vi tillbaka till nuvarande förhållanden. Äfven nu kan ju en majoritet draga in detta anslag. Förhållandet här är detsamma som Kongl. Maj:t förbehållit sig med afseende å flottan, eller båtsmanshållets sättande på vakans.

Statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Beträffande repetitionsöfningarne skulle dessa uppgå till endast 20 dagar, då de enligt 1883 års förslag utgjorde 42. Detta vore naturligtvis det bästa, men penningarne hafva icke räckt till, hvarför någon ökning af den nuvarande öfningstiden icke kunnat ega rum. Det är ju alldeles gifvet, att i den mån man kan få mera penningar och sålunda längre öfningar, i samma mån blir också folket bättre, men det är icke möjligt att förbättra allting på en gång. Hufvudsaken är väl, att icke försämring åstadkommes på något håll.

Man har vidare här berört utackorderingen af hästarne. Denna fråga är onekligen svårlöst, hvarför man tänkt sig *tre* olika system, enligt hvilka en sådan utackordering skulle kunna ega rum. Man har just velat framhålla dessa tre system, för att Kongl. Maj:t samt regements- och sqvadronscheferna skulle hafva i sin hand att kunna försöka tillämpa det ena eller det andra systemet efter förhållandena inom de olika delarne af landet och efter olika personer. Någoting bestämdt skulle man dock sätta upp uti kalkylen, och då valde man ett medelpris, hvilket man ansåg skulle räcka till för utackorderingen, med rätt att sedermera vid tillämpningen använda det ena eller andra systemet.

Jag ber vidare att få påpeka det oberättigade i att jemföra en sådan utackordering med den som förefinnes på kronprinsens husarer. Det är ju alldeles gifvet, att om jag utackorderar en häst, blifver denna sämre än om den födes på stall för kronans räkning och får icke det briljanta skick, som den då bör hafva. Det är därför naturligt, att man på kronprinsens husarregemente icke kan vara belåten med en utackordering, som gör hästen sämre än de nu der varit. En jemförelse bör därför, enligt min tanke, ske med rusthållarens hästar, då de komma till mötet. Man har ock att hoppas, att de i det hela taget icke skola blifva sämre än våra rusthållares hästar, utan fullt ut lika goda, och en del hästar skola naturligtvis blifva bättre, nemligen de, som få stå inne i 4 år, hvilket för närvarande inga af det indelta kavalleriets hästar göra.

Hvad beträffar kostnaden för utackorderingen af hästar från kronprinsens husarregemente, har jag för närvarande icke några siffror tillgängliga, men jag vill minnas, att efter första året kalkylerades en besparing på omkring 30,000 kronor, medan hästarnes försämring beräknades till 6,000 å 8,000 kronor. Någon pekuniär förlust för staten har således icke uppstått genom utackorderingen.

De betänkligheter, som nu uttalats emot möjligheten att få en fulltalig trupp, hafva många gånger förut framhållits och senast då det var fråga om båtsmanshållets sättande på vakans. Nu har det visat sig, i hvad mån dessa betänkligheter varit grundade. Det har nemligen varit tillopp af dubbelt så många rekryter som erfordrats.

Dermed sammanhänger på det närmaste frågan om garantilagen. Ett förslag om denna lag väcktes visserligen, då det var fråga om hela indelta arméns sättande på vakans, och är denna sak naturligtvis icke nu förbisedd, men man har icke ansett den behöflig, då det gäلت ett relativt fåtaligt kavalleri, spriddt öfver en stor del af riket, och det har

alltid visat sig, att kavalleriet varit det, som mest lockat de unga rekryterna. Derför har man haft skäl antaga, att någon garantilag icke här vid lag är af behovet påkallad. *Statsverkspropositionen.* (Forts.)

Man kommer derefter in på frågan om tvångspermitteringen och det nya värfningsystemet. Som dessa saker icke äro berörda i den kongl. propositionen, skall jag anhålla att derom få yttra några ord. Hurudan var värfnigen för en del år sedan, då passevolansafgiften ännu existerade? Då var värfnigen sammanbunden med kompanichefens ekonomiska intresse. Man hade då en tendens att försöka hålla folket qvar i tjensten så länge som möjligt. Detta var ett naturligt arf från forna tider, då såväl manskap som officerare och underofficerare tjenade på snart sagdt lifstid. Så äfven i andra arméer, t. ex. den ryska, den franska m. fl., sökte man genom rekapitulation binda folket vid fanan så länge som möjligt. Det var gifvet, att detta skulle vinna anklång i Sverige, der man hade den indelta armén med ännu längre tjenstetid. Dessutom låg det i kompanichefens eget intresse att så skulle vara förhållandet, ty derigenom blef rekryteringen mindre för hvarje år. Då man hade små löner, dålig kost och olämpliga kaserner och man kanske icke heller ännu bemötte folket så väl, då var det gifvet att rekryteringen skulle blifva svår. Derför var det naturligtvis fördelaktigare, att det icke var så många nummer som årligen skulle rekryteras. Derför sökte kompanichefen att binda karlen så länge som möjligt vid regementet och hålla honom qvar, under det man sökte få honom permitterad eller gifva honom någon lindrigare tjenstgöring, till dess att han efter 20 års tjenstgöring fick sin lilla pension.

Detta system hade den stora fördelen att det blef billigt. I militäriskt hänseende medförde det dock den olägenhet, att det gamla folket icke kunde öfvas så mycket som erfordrades. Och dess hufvudsakligaste olägenhet var i moraliskt hänseende, nemligen att folket, som blef så länge bundet, kände sig tryckt och försökte att rymma eller gjorde sig skyldigt till brott emot disciplinen, förföll i fylleri o. s. v., så att en stor del måste sändas till disciplinkompaniet för att uttjena sin kapitulationstid. Det var om en sådan värfvad soldat, som en departementschef en gång yttrade, att han kunde vara osäker i striden och en landsplåga under freden.

När sedermera detta passevolanssystem borttogs, ökades lönerna, kasernerna blefvo bättre och humaniteten emot folket blef större. Dessa voro högst betydliga förbättringar, hvarigenom lättheten att få rekryter blef större, synnerligast som kompanichefen numera icke hade något att göra med ekonomien, utan måste se på karlarnes militäriska utbildning och i moraliskt intresse söka få dem så bra som möjligt. De, som icke visade sig lämpliga, sökte man nu att genast få afskedade. Det blef en lifligare omsättning, och den garnisonerande armén vann högst betydligt både i moraliskt afseende och praktisk utbildning. Äfven detta hade emellertid, såsom allting annat, sina olägenheter. Ur statsökonomisk synpunkt var det ju ett bortkastadt arbete på en mängd

*Statsverks-
propositionen.*

(Forts.)

personer, som, då de togo afsked, på grund af den korta värnpligts-tiden icke längre stodo under fanan i händelse af mobilisering. Arbetet på deras militära utbildning var således då förspildt. Vidare blef detta system mycket dyrt, emedan karlarne hade det så bra, att de icke ville taga permission. Det låg naturligtvis ock i kompanichefens intresse att hålla sitt kompani så bra och fulltaligt som möjligt, och följden blef att många flere lågo inne, än som var beräknadt, och därför räckte penningarne icke till. Detta syntes visserligen icke, emedan man tog af förslagsanslaget hvad som fattades; systemet blef emellertid för dyrt och medförde dessutom olägenheten, att departementschefen icke kunde den 1 januari säga hvad armén under året kostade, enär det berodde på huru många, som toge permission eller lågo inne, o. s. v.

Sedan kom den andra stora förändringen genom värnpligtslagen, som föreskref, att den, som tjente i armén, skulle vara skyldig, ända till 32 års ålder, att tillhöra beväringen och således vid mobilisering genast träda in i ledet. Genom denna lag fick man strax en tillökning i armén af 5,000 à 6,000 man, utan att det kostade en skilling. Huru skulle man nu för en viss summa få så många som möjligt, som trädde in uti linien vid mobilisering? Det minsta de skulle tjena var enligt värnpligtslagen 2 år. I Preussen är tiden bestämd till 3 år, men för att få en så stor armé som möjligt är dock omsättningen der hastigare, så att en stor del af infanteriet icke har längre tjänstetid än 2 år. Man ansåg därför möjligt att här kunna begränsa tjänstetiden till 2 år äfven vid kavalleriet och artilleriet, enär man hos oss måste nöja sig med något mindre skickligt folk. Dessutom antog man att de skulle komma igen under några års repetitionsöfningar, hvilket icke är förhållandet i andra länder. Man förbisåg ej, att dessa två år vore en väl knappt tilltagen tjänstetid, emedan man icke kunde få endast 21-åringar, utan måste värfva folk, som voro blott 18 och 19 år och som på dessa 2 år icke kunde få en tillräcklig öfning, därför att en del af deras krafter åtginge till deras tillväxt, men man ansåg dock, att man skulle kunna sätta ned kapitulationstiden till 2 år. Ville man sedan behålla folket, måste man hafva en så kallad tvångspermittering, en benämning som dock icke är riktig, då det ju är ett val emellan att taga permission eller afsked.

Nu är frågan den, huru har detta slagit sig ut? Ty värr icke så väl, som man haft anledning hoppas. Dertill hafva dock orsakerna varit flere. Möjligt är att resultatet kan blifva bättre, då man hunnit sätta sig mera in i systemet.

Jag skall be att i det afseendet få lemna några uppgifter. Beträffande först de besparingar, som kunnat göras, får jag anmärka, att dessa siffror icke afse hälften af den värfvade armén och således, om de gälde hela denna armé, skulle mer än fördubblas. År 1887 åtgingo vid dessa båda regementen 130,000 dagsverken mindre än efter föregående systemet och år 1888 154,000 sådana dagsverken mindre än förut. Besparingen skulle hafva varit under 1:a året 122,000 och 2:a året 136,000 kronor. Besparingen har dock varit mindre, enär bekläd-

nadsslitningsersättningen och dagaflöningskostnaderna måst höjas till följd af den ständiga rekryttjenstgöringen. Den direkta besparingen har sålunda utgjort 63,000 kronor för det ena året och 85,000 för det andra. Detta i runda tal. Skulle man göra en tillämpning häraf på hela armén, finge man helt säkert en besparing mycket större än hvad Vaxholms artillericorps kostade. Det var detta man åsyftade, att nemligen för samma summa söka få ett större antal värfvad manskap, då man icke fick någon ny organisation.

*Statsverks-
propositionen.*
(Forts.)

Hvad nu rekryteringen beträffar har den gått lättare än förut. Af-löningarna hafva ju varit bättre och den tid, för hvilken karlarne bundit sig, kortare. Hvad permitteringen angår, har äfven den naturligtvis gatt lättare, då folket haft mycket bättre betaldt. Delar man hela den värfvade armén i två grupper, den ena bestående af det gamla och den andra af det nya manskapet, så ser man att i den förra gruppen utgör antalet permitterade 16 procent, under det att det i den senare går ända till 36 procent. Ser man, för att blott taga ett exempel, på antalet permitterade vid Karlsborgs sappörbataljon, så utgör det 9 procent, under det att antalet permitterade vid den del af Göta artilleriregemente, som är derstädes förlagdt, uppgår till cirka 40 procent. Detta kan ju vara en tillfällighet, men det visar åtminstone, att den nya ordningen icke är absolut fördelrig.

Kommer man sedan till vakanserna, så hafva de i allmänhet stigit högst betydligt. Exempelvis uppgå de vid Vendes artilleriregemente i Kristianstad till 24 procent, hvilket naturligtvis är för mycket, under det att på Kronprinsens husarregemente snart sagdt icke förekomma några vakanser. Det är dock i detta afseende olika på de olika regementena, men man har allt skäl att hoppas, att det skall blifva bättre, då man en gång kommit riktigt in uti systemet.

Ser man vidare på, huru många man som ligga inne i tjenst, så uppgår dessas antal till 85 å 90 procent vid den äldre gruppen, då det vid den nya icke finnes ett enda regemente, som ligger inne med mera än 50 procent. Det är deraf skilnaden i kostnaderna uppstår. Afsigten med det nya systemet har ock varit att för en viss summa få så många som möjligt tillräckligt utbildade. Det måste kanske något modifieras, men jag tror emellertid, att detta nya system har sina stora fördelar.

Jag har kanske allt för länge uppehållit mig vid dessa förhållanden, men jag har gjort det därför att de, enligt min åsigt, icke oväsentligt influera på bedömandet af det nya förslaget rörande kavalleriets ombildning, hvilket förslag jag föreställer mig skola blifva mycket fördelaktigare än den nuvarande anordningen. Anskaffandet af folk skulle vid kavalleriet naturligtvis äfven blifva lättare, då det skulle ske genom sqvadronschefen, som bor inom området och har ett naturligare rekryteringsfält än den värfvade armén. Då man emellertid ser på de olika facerna af en värfvad armés förhållanden, kommer man till det resultat, att alla dessa sätt äro dåliga därför, att de äro osäkra och dyra; men icke är heller den indelta armén billig, om man beräknar hvad den kostar staten. Den är tvärt om mycket dyr, hvilket visas af

Statsverks- detta förslag, enligt hvilket man för samma kostnad skulle få öfver
propositionen. dubbel öfningstid, utom de stora reserverna.

(Forts.)

Det finnes, enligt min tanke, nu för tiden icke mera än *ett* system, som är billigt och säkert, och det är den allmänna värnpligten med lottning. Hade vi allmän värnepligt med lottning och 2 års tjänstgöring, skulle vi för samma anslag som nu kunna hålla en utmärkt armé. Jag vet dock mycket väl, att det icke tjänar till något att komma med förslag derom till en Riksdag, som icke vill höra talas om denna sak, eller till ett folk, hvilket, obekymradt om det förakt, som andra nationer i det hänseendet hysa för den, som icke vill betala med sin person äfven under fred, tror sig genom penningar kunna lösa sig från de personliga uppföringar för fäderneslandets försvar, som hvarje nation för öfrigt sett sig tvungen att underkasta sig, och det icke minst af ekonomiska skäl.

För min del har jag dock ansett det vara min skyldighet att vid hvarje tillfälle såsom det bästa systemet framhålla den allmänna värnpligten med lottning; och jag är fullkomligt öfvertygad om, att dit måste vi komma förr eller senare, antingen vi vilja det eller icke.

Herr Hasselrot: Det är endast med tvekan som jag, vid ett tillfälle sådant som detta, begärt ordet, då den fråga, som jag ämnar beröra, kan anses vara en detalj-angelägenhet i den nu föreliggande kongl. propositionen, och denna angelägenhet af mången möjligen anses mindre vigtig. Då jag emellertid anser denna fråga ur principiell synpunkt hafva en väsentlig betydelse, och då jag tror att, om en ändring anses böra ske, en sådan lättare kan åstadkommas, om frågan bringas på tal nu, än då frågan återkommer från utskottet, har jag låtit min tvekan fara.

Min anmärkning gäller den del af förslaget till kavalleriregementenas ombildning, som afser auditörernas förseende med arvoden i stället för, såsom hittills, med lön. Deraf följer naturligtvis, att auditörerna icke, såsom förut varit förhållandet, få fullmagt och fast anställning, utan erhålla förordnande *tills vidare*. Det är emellertid en grundsats, som torde vara erkänd i de flesta, om icke i alla, civiliserade länder, att domare af alla grader böra, så vidt möjligt är, göras oberoende och ställas på en sjelfständig grund, och att undantag härifrån endast under högst tvingande omständigheter bör ega rum.

Hvad nu auditörerna beträffar, är deras befattning icke så oviktig, som man kauske skulle vara böjd att tro. Jag tillåter mig fästa uppmärksamheten derpå, att i krigsrätt är auditören den enda lagfarne ledamoten och att sålunda på honom i väsentlig mån beror ärendenas handläggning och afgörande. Jag anser mig vidare böra påpeka, att till krigsrätt skola hänskjutas mål angående fel och förbrytelser, begångna icke allenast af truppen, utan jemväl af det värnpligtiga manskapet, under den tid detsamma är inkalladt. Det är således äfven ur denna synpunkt vigtig att tänka på auditörens ställning.

Jag har sjelf under 12 år tjenstgjort såsom auditör och kan mycket väl tänka mig förhållanden, då en auditör, som, beträffande sin ställning

vid regementet, är uteslutande beroende af chefens fortfarande välvilja, kan finna denna ställning ytterst obehaglig och brydsam, t. ex. vid möjligen uppkommande slitningar emellan manskapet och de värnpliktige å ena samt befälet å den andra sidan. Jag vill dock härvid betona, att jag *för min del* är fullt öfvertygad om, att en auditor, huru beroende hans ställning än må vara, icke låter detta brydsamma förhållande i någon mån inverka på sig, antingen han är tillförordnad eller har sin tjänst på ordinarie stat, utan fullgör sin pligt efter bästa förstånd och samvete. Men, jag är icke säker om, att denna min uppfattning kommer att delas af allmänheten. Just kännedomen om, att den lagfarne domaren är, i anseende till sin ställning, beroende af chefen kommer möjligen att medföra ett misstroende emot domstolen, som kan blifva farligt; jag tror därför, att det icke allenast är riktigt, utan äfven, med särskildt afseende på de värnpliktige, angeläget, att ett sådant misstroende icke uppkommer, äfven om detta skulle endast skenbart vara berättigadt.

Den ekonomiska sidan af saken tror jag mig icke behöfva närmare beröra, då i den kongl. propositionen arfvoden till auditorerna äro föreslagna dels till 1,200, dels till 1,000 kronor vid de olika regementena. För detta belopp bör man kunna få en duglig auditor på ordinarie stat lika väl som på förordnande. I båda fallen har han samma göromål och måste för sin hufvudsakliga inkomst hänvisas till annan verksamhet. Skilnaden är den, att han såsom ordinarie har en fast anställning, då han, med tjänsten endast på förordnande, är mera beroende.

Min vördsamma önskan vore således den, att statsutskottet uti sitt blifvande utlåtande rörande denna fråga, derest omreglering af kavalleriregementena tillstyrkes, ville föreslå, att auditorerna skola såsom hittills förses med fast anställning och lön och icke tillsättas endast på förordnanden och emot arfvoden.

Herr Ekenman, Victor: Jag skall begagna mig af detta tillfälle för att med afseende på Kongl. Maj:ts proposition göra uttalanden i ett par frågor, som der förekomma. På sjetta hufvudtiteln hemställles, att anslaget för fiskerinäringen måtte ökas. I sammanhang dermed omförmäles huru som Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Blekinge län särskildt fäst uppmärksamheten på det svåra läge i hvilket fiskerinäringen i sagda län befinner sig och angelägenheten att genom statens mellankomst söka undanrödja en del af dessa svårigheter. Jag ber att få instämma med Kongl. Maj:ts befallningshafvande och att få särskildt uttala, att, om det måste anses synnerligen gagneligt, att staten understödjer denna näring medelst bidrag för undervisning, för anskaffande af bättre fiskeriredskap, anordnande af tillsyn m. m., som i Kongl. Maj:ts proposition finnes angifvet, så finnes det derjemte en annan sida af saken, som är synnerligen beaktansvärd och det är att bereda en bättre och lättare *afsättning* för fiskeriprodukter. I det afseendet tror jag, att åtgärder vore lika mycket berättigade som beträffande undervisning och bättre fångstredskap. I Blekinge län är det synnerligen illa bestämdt i

*Statsverks-
propositionen.*
(Forts.)

detta hänseende. Det har varit bättre, men är nu sämre. Icke blott de tryckta konjunkturerna under sednare åren, utan äfven andra omständigheter hafva härvid menligt inverkat. Exempelvis får jag nämna, att under åren 1874—1885 har, enligt mig tillhandakomna uppgifter, en jernväg, Karlshamn—Vislandabanan, årligen befordrat 300 vagnslaster färsk fisk, som från Vislanda station å södra stambanan vidare befordrades till olika delar af landet meddelst nattågen: ett befordrings-sätt, som medförde möjlighet att å temligen aflägsna landsdelar kunna afsätta den färska fisken i friskt tillstånd, hvilket deremot ej är möjligt, om fisken skall transporteras å de mera långsamt gående godstågen.

Sedermåra, år 1885, bestämdes af kongl. trafikstyrelsen, att frakten för denna produkt skulle höjas med 50 %. Resultatet lät icke länge vänta på sig. Nu är det högst sällsynt, att färsk fisk sändes på jernvägen, och sedan afsättningen af den färska fisken sålunda blifvithämdad, har denna fisk fallit till riktigt vanvärde, hvilket åter varit en af de omständigheter, som kanske mer än någon annan föranlett det hos fiskeribefolkningen i Blekinge län rådande betryck. Det må vara, att saken, i jemförelse med andra vid Riksdagen föreliggande frågor, ej synes vara synnerligen stor, men för den fattiga befolkningen i kojorna å Blekingeskusten, är det icke en ringa sak, om genom statens mellankomst någon lättnad i dess bekymmerfulla ställning skulle komma den till del. Jag ber därför, att, när denna fråga kommer före, statsutskottet och sedermera Riksdagen måtte behjerta, hvad Kongl. Maj:t här föreslagit, liksom jag är förvissad, att Kongl. Maj:t kommer att göra allt hvad å dess sida skäligen kan ifrågakomma för att underlätta bekymren och svårigheterna för denna befolkning.

Vidare framställes på samma hufvudtitel, rörande jernvägarne, proposition om anslag till norra stambanans fortsättning, hvar till begäres 4 millioner. Som jag kan tro, att äfven i år liksom förut, åtminstone åtskilliga ledamöter af Riksdagen kunna finna lämpligt att härvid af sparsamhetshänsyn göra nedsättningar i detta anslag, har jag velat äfven härutinnan yttra några ord. Jag kan förstå att man haft olika meningar, huru vida af staten någon jernväg i Norrland borde byggas eller icke. För min del har jag väl ansett det för en lycka att denna stora del af landet komme i åtnjutande af de fördelar, som lättare kommunikationer medföra men jag förstår dock, såsom jag nyss nämnde, att man kan hafva en annan mening härutinnan. Hvad jag deremot icke kan förstå är, att sedan man en gång fattat detta beslut, men vill endast så småningom bringa saken till verkställighet. Här af uppkommer en ökad kostnad vid sjelfva arbetet, och resultatet kommer att länge låta vänta på sig. En icke obetydlig del kostnader vid ett jernvägsarbete af den beskaffenhet, som här är i fråga, blifver nemligen föga större, om man årligen bygger några mil jernväg, än om man inskränker bygandet till en mindre del här af, och någon nämnvärd fraktinkomst erhålles först när befolknings- och affärscentra blifva sammanknutna med hvarandra genom jernvägen. Jag för min del vill därför hafva till protokollet antecknad, att om man skulle göra ytterligare nedprutningar

å detta anslag, så vore det icke sparsamhet utan fullkomlig miss-hushållning med statens medel. *Statsverkspropositionen.*

I sammanhang härmed ber jag att få påvisa något, som jag tror i besparingshänseende skulle vara tjenligt vid utförandet af jernvägsarbetet. Jag har länge för min del hyst den mening, att stängsels uppförande vid våra jernvägar är någonting, som, minst sagdt, icke är öfverallt alldeles nödvändigt. Man uppför detta stängsel, för att detskill utgöra ett skydd för trafiken och för bantågen; men för att vinna detta ändamål är det emellertid ovillkorligen nödvändigt, att bevakningen vid vägöfvergångarna, som skära stängslet, är fullständig. Erfarenheten har dock visat, att det icke är möjligt åstadkomma sådan fullständig bevakning, hvarken vid statens eller enskilda banor. Det har kunnat hända och händer årligen att, oaktadt stängslet, kreatur kunnat inkomma på banvallen, hvarigenom syftet med stänglet blifvit förfeladt. Emellertid är det gifvet, att det är en högst betydlig kostnad att uppföra och underhålla detta stängsel. Exemplet från andra länder visar också, att, der man icke har stängsel, faran för trafiken icke varit större än med sådant. Jag vill derfor för min del uttala den önskan, att det måtte tagas under ompröfning, huru vida icke den besparing skulle kunna ega rum, att man ej uppförde stängsel vid fortsättningen af stambanan genom Norrland.

(Forts.)

Friherre Barnekow: När man blir något äldre — och vi äro ju i allmänhet något till åren komna här i kammaren — och man träffar en kamrat från akademien, som man icke sedan unga år sett, och börjar samtala om de tider, som flytt, blir man inspirerad och lifvad. Dessa känslor kommo på mig, när den förste ärade talaren yttrade sig. Han vidrörde nemligen någonting, som har passerat inom Riksdagen förut och hvori jag för min del lifligt har tagit del. Han klandrade vår regering därför, att den kommit in till Riksdagen med förslag om kavalleriets sättande på vakans.

Jag skall i motsats till honom be att få till regeringen framföra min tacksamhet för det den kommit med detta förslag. Derigenom har den gifvit vid handen, att den vill framgå på samma väg, på hvilken Riksdagen engång slagit in, den nemligen, att ersätta vår indelta armé med något annat. I motsats till den först ärade talaren ber jag att få uttala den åsigt, att Riksdagen icke vill bibehålla den indelta armén. Detta har Riksdagen senast uttalat vid sista riksdagen, då den satte båtmanshållet på vakans. Och dermed har Riksdagen erkänt och sagt, att denna institution ej är lämplig. Har man nu upphäft denna institution för flottan, hvarför skall man ej fortsätta och göra detsamma för armén? Den förste ärade talaren hade mycket loford om den indelta armén och sade, att den hade en vacker krigshistoria. Ja, mine herrar, det vill jag icke bestrida, jag vill icke disputeras med honom derom, men hvad jag är tveksam om är, huru vida vår indelta armé skulle bibehålla samma vackra krigshistoria, om den i närvarande stund skulle

Statsverks- sätts emot en sådan armé, som t. ex. den preussiska. Jag vågar icke
propositionen. tro det, jag vågar icke ens hoppas det.

(Forts.)

Jag skall icke gå mycket i detalj, ty krigsministern har redan bemött den förste ärade talaren, men jag skall blott göra några få anmärkningar. Hvad de tjugu dygnen beträffa, så vederlades samme talares yttrande derom, men det är svårt att vederlägga denne talare, ty han tyckes fortfarande hafva den, jag vågar säga, något gammalmodiga åsigten, att soldaten skall blifva väl öfvad derigenom, att han får en kort rekrytöfning och sedan långa repetitionsöfningar. Jag har i stället den uppfattningen, att när soldaten kommer in i rekrytskolan, så skall han öfas ordentligt, men när han är öfvad, så skall han släppas ut att blifva medborgare i samhället, men detta oaktadt bibehålla sin duglighet, då han kallas under fanorna.

Den förste ärade talaren nämnde, att detta förslag vore otillfredsställande, särskildt hvad angår utackorderingen af hästarne, och han ville påstå, att genom detta system kavalleriets duglighet skulle blifva sämre, än det i närvarande stund är. För min del är jag af alldeles motsatt åsigt. Hvad nu särskildt kronprinsens husarregemente beträffar, så är det klart, att, om jag får behålla hästarne på stall hela året och sköta och rykta och fodra dem der, så som de behöfva för att riktigt uppehålla kavalleriets duglighet, detta skulle vara mycket bättre, men det är en mycket dyr affär att så underhålla hästar hela året om. Jag tror nog att hästarne blifva sämre genom utackordering vid nämnda regemente, men bestrider att de blifva sämre än nu är fallet vid de indelta. Då vi se det indelta kavalleriets hästar komma till samlingsplatserna och jempöras med de hästar, som varit utackorderade, så vågar jag påstå, att många af de indelta hästarne äro betydligt sämre skötta; och det är klart att så skall vara, ty rusthållaren är ej kavallerist och vet icke huru en kavallerihäst skall skötas. Om herrarne ville göra sig besvär och resa till en remontmarknad och se, när hästarne der inställas, hvilken strid det är! Rusthållaren vill sätta ploghästen till kavallerihäst och sqvadronschefen vill hafva blodhästen. Der uppstår strid mellan dessa olika sträfvanden och jag tror, att genom detta nu föreslagna sätt hästarne vid indelta kavalleriet skola uppehållas betydligt bättre än nu är fallet. Det fans förr inom Skåne ett sätt att gå till väga, som icke skulle vara olämpligt och som kanske åter kan komma till stånd. Det fans nemligen vissa egendomar, som mottogo nummerhästar ända till 20 å 30 stycken och hade husarer som skötare. Det kan hända den tid inträffar, att det för jordbrukaren blir mer uträkning att taga sådana hästar än drifva ladugårdsskötsel.

Den ärade talaren nämnde skåningarne. Det var länge sedan vi hörde talas derom. Jag trodde verkligen den värde talaren ej ansåg dem för närvarande hafva särdeles mycket att betyda inom Riksdagen, men, när de nu en gång blifvit nämnde, kan jag också upptaga till bemötande hvad talaren yttrade. Han uppmanade oss skåningar, att vi skulle förena oss med mellersta Sverige, ty, gjorde vi icke det, så hade vi icke någon utsigt att få grundskatterna afskrifna. Ja, jag är en varm vän deraf,

och nu säger också friherre Klinckowström, att han vill afskrifva grundskatterna. Vi vilja således båda samma sak, men hafva blott olika meningar huru vi skola komma till målet. Han vill att vi skola bibehålla indelningsverket, men jag säger att vi komma till målet genom att sätta det på vakans och derigenom göra rust- och rothållare likställda med grundskatteegarne. Det fans en tid då den så kallade kompromissen existerade. Då sammanbands försvarsfrågan med skattefrågan. Då var den ärade talaren en absolut moståndare till förslaget och förklarade, att dessa frågor icke kunde sammanbindas. Då förelåg ett fullständigt förslag till arméns organisation, men då sade talaren: det duger icke! Nu är sambandet upphäfdt och man kommer med ett särskildt förslag. Nu säger han: man skall icke komma fram med ett sådant partielt förslag, utan man skall framlägga ett fullständigt organisationsförslag. Jag frågar: på hvilken väg vill den ärade talaren egentligen vara med och lösa frågan? Det kan väl aldrig vara meningen, att friherre Klinckowström vill befria grundskatteegarne från sin börda och låta rust- och rothållare delvis behålla sin, ty det vill jag ej vara med om.

Talaren klandrade vidare, att det begärda anslaget icke var af civillags natur. Man skulle derigenom kunna borttaga öfningarne. Men jag hemställer till honom, om icke detta skulle vara händelsen, äfven om han återfinge sin älskade indelta armé och Riksdagen icke beviljade anslag till öfningarna.

Slutligen har den ärade talaren gått så långt, att han beklagat Konungen, om den indelta armén borttoges. Ja, då finnes det icke många lyckliga regenter, då är Sveriges konung den ende lycklige regenten, ty indelningsverk finnes icke i något land mer än i Sverige. Detta är, tycker jag, att gå för långt i vänskap för indelningsverket!

Jag har antecknat mycket annat af hvad talaren sade, men jag skall icke upptaga kammarens tid längre. Jag kommer tillbaka härtill, när frågan kommer åter från statsutskottet. Nu är jag för öfrigt icke fullt beredd. Talaren sade, att han hyste stor aktning för vissa ledamöter af denna regering, men i hvad denna fråga angick klandrade han den bestämdt. Jag ber deremot att få frambära min tacksamhet till alla regeringens ledamöter för det de kommit fram med detta förslag, ty det går i en riktning, som jag för min del fullkomligt gillar.

Friherre Klinckowström: Jag begärde ordet för andra gången med anledning af två yttranden af herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet. Det ena rörde frågan om att låta anslaget till det reformerade kavalleriet uppsättas på budgeten såsom ett ordinarie reservationsanslag, utan någon vidare garanti för dess framtida bibehållande. Jag nämnde då, att det kunde vara fara värdt, att ett dylikt anslag blefve utaf en oppositionel riksdagsmajoritet, antingen nedsatt eller, hvad värst vore, utstruket, hvaremot herr statsrådet anmärkte, att då komme det indelta kavalleriet att åter uppsättas på rusthållet, emedan detta blott är vakanssatt under det vilkor, att nödiga anslag för

*Statsverks-
propositionen.*
(Forts.)

Statsverks- det nya kavalleriet skulle erhållas. Men jag ber herr statsrådet besinna,
propositionen. att oaktadt för en sådan svår händelse rusthållarnes skyldighet att
(Forts.) uppsätta sitt folk vidtager, så låter detta sig icke göra i bråd hast och
emellertid står regeringen utan något kavalleri.

Jag har vid mitt yttrande i dag utgått från den förutsättningen, att icke endast kavalleriet, utan äfven det indelta infanteriet framdeles skulle förändras, så som det nu blifvit föreslaget för kavalleriet, och under sådana förhållanden tror jag, att det skulle vara ganska svårt för regeringen att, om de förutsatta anslagen indroges, åstadkomma någon stamtrupp åt oss under mellantiden, tills det nya indelningsverket hunnit åstadkommas. Det är ingen fråga om, att när vi såsom nu hafva en regering, till hvilken vi sätta förtroende, en sådan anslagsindragning skulle ske; men här är fråga om en organisation, som skall räcka i lång tid, och det kan ju hända hädanefter, såsom det händt förut, att Riksdagen icke har fullt förtroende till sin regering, och då är detta Riksdagens magtmedel allt för stort och mäktigt, för att jag skulle vilja rekommendera det. Vi hafva sett för icke många år sedan, att Riksdagen nyttjade en sådan åtgärd mot en regeringsledamot, nemligen i fråga om det så kallade rullföringsanslaget, och följderna af dess nedsättning känna vi alla.

Hvad beträffar sjelfva det nya systemet med folkets rekrytering och permittering, så har herr statsrådet framställt och visat de besparingar, som detta nya system har åstadkommit vid de regementen och corpser, der det blifvit använt. Men då frågar jag, hvarför har icke regeringen, som genom 1885 års riksdagsbeslut fått fria händer att utsträcka detta system till äfven Stockholms fotgarden och lifgardet till häst, hvarför har icke regeringen använt samma system för dessa regementen, när det haft så goda följder med sig och ledt till så stora besparingar? Innan systemet blifvit genomfördt vid alla de regementen, der regering och Riksdag varit ense, att det borde försökas, äro vi, d. v. s. jag och de, som stå på samma sida som jag, tveksamma huru vida det bör införas vid en annan del af krigshären, nemligen vid det indelta kavalleriet.

Jag vill icke uppehålla diskussionen längre, den har redan varit lång nog, och jag är i det fallet en af de störste syndarne, men jag kan icke underlåta att uttala mitt beklagande, att den siste ärade talaren på skånebänken har en så besynnerlig idé om indelningsverket. Om han åtminstone under sommarferierna gäfvé sig tid att genomläsa min motion i ämnet vid 1883 års riksdag, af hvilken motion jag gerna skall sända honom ett gratisexemplar, i fall den saknas bland hans samlingar, så skulle han finna, att han är underkastad en mycket svår begreppsförvirring i detta hänseende. Det är nemligen en stor skilnad mellan den indelta armén och indelningsverkets börda. Jag har alltid sökt befria de skattskyldiga hemmanen från indelningsverkets börda liksom från grundskatterna, hvarom många mina yttranden vittna; men den indelta armén vill jag bibehålla och den *kan* bibehållas, oaktadt bördan afskrifves. När redan 30 procent deraf afskrifvits, kunna gerna

de 70 gå samma väg och ändå den indelta armén fortfarande bevaras. *Statsverks-*
Jag skulle mycket beklaga, om, såsom jag redan sagt, barnet skulle *propositionen.*
utkastas, men det smutsiga badvattnet behållas. (Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning blef den kongl. propositionen tillika med de i anledning af densamma nu afgifna yttrandena hänvisad till statsutskottet.

Efter föredragning af herr *Thams* den 22 i denna månad bordlagda motion, n:o 6, angående skrifvelse till Konungen med begäran om åtgärders vidtagande för ökning af antalet medlemmar i kyrkomötet, hänvisades denna motion till behandling af ett tillfälligt utskott.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet herr *von Strokirchs* den 22 innevarande månad bordlagda motion, n:o 7, om anslag till beredande af lättnad i kommunernas bördor för fattigvård och folkskolelärares aflöning m. m.

Föredrogs och godkändes Riksdagens kanslideputerades den 22 i denna månad bordlagda memorial n:o 1, angående antagande af tjänstemän i Riksdagens kansli.

Friherre *Barnekow* väckte en motion, n:o 8, angående skrifvelse till Konungen med anhållan om vidtagande af åtgärder för att prest- och domareederna måtte utbytas mot löften.

Denna motion bordlades på begäran.

På anhållan af herr *Ros, Axel*, beviljades honom ledighet från riksdagsgöromålen under tre veckor från lördagen den 26 i denna månad.

Justerades fem protokollsutdrag för detta sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 1,14 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.
